

د بخښني نړيوال سازمان عامه اعلاميه

د بخښني نړيوال سازمان اندکس: ASA 11/006/2008 (عامه)

نېټه: د ۲۰۰۸ کال د جون ۵

افغانستان: ملکي خلک د مخ پر زیاتیدو خان مرگو بریدونو لخوا خپل کيږي

د خان مرگو بریدونو زیادېت:

د بخښني نړيوال سازمان اندیښنه لري چې د ۲۰۰۸ کال لومړيو څو میاشتو کې په افغانستان کې دهغو ملکي خلکو شمیره چې د طالبانو او د حکومت مخالفو نورو وسلو والو ډلو د بریدونو له امله وژل کيږي، زیاته پورته تللي ده. د بخښني نړيوال سازمان خاصه اندیښنه لري چې وسلوالي ډلې چې د افغانستان د حکومت او د هغه د نړيوالو ملاتړونکو پر ضد یې په څرگنده توګه خان وژونکي بمې بریدونه زیات کړي په نامتجانس ډول ملکي خلکو ته زیات زیانونه رسوي.

سم ظریفې د بخښني نړيوال د سازمان د آسیایي برخې مشر وویل، "افغان ملکي وګړي د خان وژونکو د بریدونو هغه کړاوونه ګالي چې د طالبانو اونورو وسلوالو ډلو لخوا ترسره کيږي. دغه بې رحمانه حملې پرته له دې چې د ملکي وګړو ژوند په پام کې ونیول شي ترسره کيږي چې د بې ګناه اومعصومو ماشومانو د مړینې سبب کيږي نو لدې کبله د هغو میندو او پلرونو اوزیات شمیر خپلوانو اواقاربو لپاره د ناپایه رنځ اوکړ او لامل ګرځي."

د ۲۰۰۷ کال د لومړيو ۲۰ خان وژونکو بریدونو په پرتله په کوم کې چې ۲۰ تنه ملکي کسان وژل شوي وه طالبان اونورې ډلې اوله هغه جملې د حکمتیار اسلامي ګوند لږ تر لږه ۱۲۰ غیر پوځي کسان په شلو ځانګړو حملو کې چې په ۲۰۰۸ کال کې ترسره شوي، وژلي دي.

دغه شمیرې په خان وژونکو بریدونو کې څرګند زیادېت ښيي، په ۲۰۰۷ کال کې د خان وژني ۱۶۰ حملې او ۸۶ د بم ایښودلو پېښې ترسره شوي او همدارنګه په ۲۰۰۶ کال کې د خان وژني ۱۲۳ حملې او ۱۷ د بم ایښودلو حملې ترسره شوي دي. طالبانو اکثرأ د خان وژونکو حملو مسئولیت په غاړه اخیستی خو په هغو حملو کې چې د وګړو په ځانګړې توګه د غیر پوځي کسانو د مرګ شمیر زیات وو د هغو د مسئولیت له منلو یې انکار کړی دی.

د ۲۰۰۸ کال په مارچ کې د طالبانو ویاند ذبیح الله مجاهد "د بهرنیو اشغالګرو ځواکونو اوافغان نوکرانو پر ضد د اورې په فصل د لازیاتو بریدونو ګواښ وکړ" او هم ګواښ یې وکړ چې دغه کال به تر ټولو خونړی کال وي.

ملکي وګړي په خطر کې

د دولت د مخالفو ډلو لخوا خان وژونکي حملې د ملکي وګړو د تلفاتو د زیادېت سبب کيږي څرنگه چې ملکي وګړي او غیر پوځي ساحې لکه بازارونه او جوماتونه په قصدي توګه هدف نیول کيږي او یا دا چې حمله کوونکی نه شي کولی او یا نه غواړي د پوځي او غیر پوځي وګړو تر منځ توپیر وکړي.

دغه بریدونه د بشرپالني نړيوال قانون له موادو څخه چې د ملکي وګړو په نښه کول او د پوځي او غیر پوځي هدفونو تر منځ توپیر کې پاتې راتلل منع کوي، سرغړونه بلل کيږي. د افغانستان په جګړه کې ټولې ښکېلې ډلې

بايد د ژنيو د ۱۹۴۹ کال کنوانسيون دريمه ماده چې د نا نړيوالو وسلوالو نښتو په باره کې دی، او د نړيوالي جنایي محکمې د روم منشور مقررات چې افغانستان يې هم يو غړی دی، ومنی.

د ځان مرگو بريدونو جدې خطر په ځانگړي توگه هغه کسانو لپاره چې د سپر په توگه تری کار اخلي، مخامخ دي. دا د دې په خاطر چې بريد کونکی ځان د ملکي خلکو په څير جوړوي او يا دغیر پوځي خلکو په منځ کې ځان پټوي چې پدې توگه توپير يې له ملکي وگرو څخه ستونزمن دی. نو د نړيوالو قوانينو څخه زياتيدونکی سرغړاوی د قصدي اوځاينانه اعمالو سره د غیر پوځي خلکو څخه د بدل اخيستلو خطر هم ورسره زياتیږي.

سم ظريفي وويل، "د هوا په توديدو سره افغانان د لازياتو خطراتو سره مخامخ کيږي. تر اوسه پورې روان کال د ملکي خلکو لپاره ډېر ناوړه کال دی. د افغانستان په شخړې کې ټول بنکيل اړخونه لکه دامريکي متحده ايالات، د ناټو ځواکونه او د افغانستان وسلوال ځواکونه د نړيوال قانون له مخې دنده لري چې د غیر پوځي او ملکي خلکو ساتنه وکړي. په جگړه کې ټولې بنکيلي خواوې بايد خپلې ستراتيژي ته بدلون ورکړي او جگړه د غیر پوځي سيمو او گڼ ميشنو سيمو څخه لرې وساتي."

په ۲۰۰۸ کال کې ځان مرگي بريدونه:

په ۲۰۰۸ کال کې د دولت د مخالفو وسلوالو ځواکونو لخوا د لاندنيو مهمو ځان مرگو بريدونو رپوټ ورکړل شوی ده:

په قصدي توگه دغیر پوځيانو په نښه کول: د اپريل په ۱۷ نيټه يو بمي ځان وژونکي د افغانستان په جنوب لويديز نيمروز ولايت کې د يوې گڼې گوني څخه په ډک بازار کې ځان والوزاوه چې په پایله کې يې د دوه لورپولو پوليسو په گډون ۲۳ تنه ووژل او د بنځو او ماشومانو په گډون يې ۲۵ تنه ټپيان کړل. روښانه نه شوه چې دا بريد کومې ډلې ترسره کړل.

پرتله له توپير څخه بريد: د مارچ په ۳۱ نيټه په کابل کې رپوټ ورکړل شو چې لږ ترلږه شپږ تنه ملکي افغانان او نږدې ۳۵ تنه غیر پوځي خلک د موټر بم په حمله کې چې نښه يې هوايي ډگر ته نږدې امريکايي ځواکونه وو، ټپيان شول.

پرتله له توپير څخه بريد: د فبروري په ۱۸ نيټه يو ځان وژونکي موټر په سپين بولدک کې چې د پاکستان پولې ته نږدې د کندهار يوه ولسوالي ده او هدف يې کانادايي ځواکونه وو ۳۵ تنه غیر پوځي کسان مړه او نور ۲۷ تنه يې ټپيان شول. په دغه حمله کې ۳ تنه کانادايي سرتيري ټپيان شول. طالبانو د دغه حملې مسؤليت په غاړه واخيست خو دغیر پوځي وگرو له وژل کيدو يې انکار وکړ.

پرتله له توپير څخه بريد: د فبروري په ۱۷ نيټه يوه ځان وژونکي چې ځان يې د کندهار ولايت لويديز په ارغنداب يوې گڼې گوني څخه ډک ځای ته چې نږدې ۵۰۰ تنه په کې راټول وه او د سپو د جنگ ننداره يې کوله ځان والوزاوه. د کندهار د والي اسدالله خالد په وينا په دې پېښه کې نږدې ۷۰ تنه مړه او يو زيات شمير ټپيان شول. طالبانو د دې حملې مسؤليت په غاړه واخيست خو د افغانستان حکومت يوه لورپولي مقام وويل چې دځان وژونکي هدف عبدالحکيم جان د کندهار د کومکي پوليسو او د طالب اورپکو ضد د مليشو قوماندان وه چې هغه هم په دغه بريد کې ووژل شو.

په قصدي توگه دغیر پوځيانو په نښه کول: دجنوري په ۲۱ نيټه د هلمند ولايت مرکز په لښکرگاه ښار کې يوه ځان وژونکي ځان په جومات کې والوزاوه چې دهغه په سبب د والي مرستيال حاجي پير محمد او نور پنځه تنه ووژل شول. همدارنگه د ۱۸ تنو په گډون چې يو څلور کلن ماشوم هم په کې وو، ټپيان شول.

په قصدي توگه دغیر پوځيانو په نښه کول: د جنوري په ۱۴ نيټه د طالبانو جنگيالي چې د ملي امنيت د ځواکونو يونيفورم يې په غاړه وو، په کابل کې د سرينا په هوټل يې حمله وکړه. هغو په دغه حمله کې له توپکو او څو بمي ځان وژونکو څخه کار واخيست چې په پایله کې يې د افغانو اوبهريو اتباعو په گډون اته تنه مړه او نه تنه ټپيان شول. د ناروي د بهرنيو چارو وزير يوناس گار ستوير چې هم په هوټل کې اوسېده زيان ونه لیده.

ټول بنکيل اړخونه بايد دغیر پوځي وگړو ساتنه وکړي

په افغانستان کې د نادولتي سازمانونو د امنیتي دفتر (ANSO) د څرگندونو له مخې په مجموعي توگه ۴۶۳ تنه ملکي وگړي د وسلوالو نښتو په ترڅ کې د ۲۰۰۸ کال په لومړيو درېو میاشتو کې مړه شوي دي چې د دې کال په پرتله د ۲۰۰۷ کال په ورته موده کې ۲۶۴ تنه وژل شوي وو.

د غیر قضایي او صحرايي محاکمو په چارو کې د ملگرو ملتونو سازمان خاص راپورتر فلپ الستون د می په لومړيو کې افغانستان ته سفر درلود. هغه د می په ۱۵ نیټه په خپل لومړي رپورټ کې وویل چې د ۲۰۰۸ کال په لومړيو څلورو میاشتو کې ۳۰۰ تنه ملکي وگړي د طالبانو او نورو وسلوالو ډلو لخوا او همدارنگه ۲۰۰ تنه غیر پوځي کسان د نړيوالو او افغان ځواکونو د گډو عملیاتو په ترڅ کې وژل شوي دي.

دا ستونزمنه ده چې په افغانستان کې د وژل شویو ملکي خلکو دقیقه شمیره تر لاسه کړو خو اوسنی سند نه غواړي چې دقیقه شمیره وړاندي کړي. خو غواړي د ملکي وگړو پر ضد پر له پسې تیري چې په شخړه کې د ټولو بنکيلو وسلوالو خواوو د افغان ځواکونو په گډون د نړيوالو ځواکونو لخوا طالبانو او نورو وسلوالو ډلو لخوا تر سره کيږي، روښانه کړي.

په افغانستان کې دامریکي د متحده ایالاتو تر مشرۍ لاندې د ځواکونو ویاند وویل چې د وژل شویو ملکي وگړو بشپړ شمیر چې دهغوئ د ځواکونو لخوا وژل شوي دي ورسره نښته. خو افغان اونړيوال خپلواک څارونکي اندیښنه لري چې په افغانستان کې د میشتو نړيوالو ځواکونو لخوا د وژل شویو ملکي وگړو شمیر به شمیره دی. د بي، بي، سي د می د پنجمي نیټې د رپورټ له مخې نانو اونړيوال امنیتي ځواکونه (ایساف) په رسمي توگه په همدې موده کې یوازي د څلورو تنو ملکي وگړو د وژل کیدو پخلی کړی دی.

د نړيوالو ځواکونو لخوا د ملکي کسانو وژل د افغانانو د پر له پسې کرکي سبب شوي دي. په اپریل کې کله چې ۳۳ تنه ملکي وگړي د نورستان په ولایت کې دنړيوالو او افغان ځواکونو په گډو عملیاتو کې ووژل شول د افغانستان ولسمشر حامد کرزی بیا هم له بهرنیو ځواکونو څخه وغوښتل چې د پوځي عملیاتو په لړ کې د ملکي خلکو د ساتنې په اړوند زیاته پاملرنه وکړي.

په دې برخه کې د بخښني نړيوال سازمان یو وار بیا په افغانستان کې ټولو پوځي ځواکونو ته یادونه کوي چې دوی باید په ټولو امکاناتو سره پوځي او ملکي وگړي سره جلا وپېژني او هڅه وکړي چې د ملکي وگړو د ساتنې او د هغوی د شتمنیو د ساتنې په برخه کې زیاته هڅه وکړي. ټول هغه کسان چې په شخړو کې فعاله ونډه نه لري له استثناً پرته باید له هغوی سره په انساني توگه چلند وکړي. وژل، ظالمانه او غیر انساني چلند او د انسان په شخصیت باندې تیري په مشخص ډول له سپکاوی ډک او ناوړه چلند د ژنیو د تړون د اساسي مقرري او د بشري حقونو د قانون د معیارونو له مخې منع دي.

په افغانستان کې طالبان اونوري وسلوالي ډلې باید د ملکي وگړو او غیر پوځي سیمو پر ضد ظالمانه حملې ودروي. دغیر پوځي وگړو، ښوونکو، ښوونځیو د زده کوونکو، د دولت د مامورینو او مرستندویو کارکوونکو پر ضد خپلې حملې ودروي.

سم ظریفی وویل، "د بخښني نړيوال سازمان له ټولو وسلوالو ډلو څخه غوښتنه کوي چې دغیر پوځي وگړو پر ضد سیده ظالمانه حملې اونوري داسې حملې چې د بشري حقونو څخه دسرغړوني سبب کيږي، وغندي. طالبان او د دولت نورې مخالفې ډلې باید داسې ډول حملې منع او خپلو افرادو ته لارښوونه وکړي چې په ټولو مواردو کې له داسې اعمالو څخه ډډه وکړي."

د نورو معلوماتو لپاره د بخښني د نړيوال سازمان مخکنیو رپورټونو ته کتنه وکړي:

افغانستان: ټول هغوی چې دوستان ندی، دښمنان دي: له ملکي خلکو څخه د طالبانو ناوړه گټه اخیستنې (د بخښني د نړيوال سازمان اندکس ASA 11/001/2007)

<http://www.amnesty.org/en/library/info/ASA11/001/2007/en>

افغانستان: د ملګري وګړو د تلفاتو زیاتیدل – ټولې خواوې باید د ملګري وګړو ساتنې لپاره زیار وباسي (د بڅبنې د نړیوال سازمان اندکس ASA 11/006/2007)

<http://www.amnesty.org/en/library/info/ASA11/006/2007/en>

افغانستان: د ملګري وګړو په وړاندې د طالبانو د بریدونو زیاتیدل او سیستماتیک کیدل (د بڅبنې د نړیوال سازمان اندکس ASA 11/002/2007)

<http://www.amnesty.org/en/library/info/ASA11/002/2007/en>

عامه سند

International Secretariat, Amnesty International, 1 Easton St., London WC1X 0DW,
UK

www.amnesty.org